

S A R A W A K

PENYATA RASMI PERSIDANGAN
DEWAN UNDANGAN NEGERI

Sarawak State Legislative Assembly Official Reports and Debates

MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEEMPAT
First Meeting of the Fourth Session

19 – 28 MEI 2025

DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK KESEMBILAN BELAS
Nineteenth Sarawak State Legislative Assembly

ISNIN

19 MEI 2025

(21 ZULKAEDAH 1446H)

KUCHING

Peringatan untuk Ahli Dewan:

Pembetulan yang dicadangkan oleh Ahli Dewan hendaklah disampaikan secara bertulis kepada Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak tidak lewat daripada **14 hari selepas persidangan**.

KANDUNGAN

1.0	BACAAN PERISYTIHARAN MESYUARAT	1
2.0	PEMASYHURAN DARIPADA TUAN SPEAKER	1
3.0	UCAPAN TUAN YANG TERUTAMA YANG DI-PERTUA NEGERI SARAWAK Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak (<i>Tun Pehin Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar</i>).....	2
4.0	PENANGGUHAN MESYUARAT	8
5.0	LAPORAN TAHUNAN, PENYATA KEWANGAN, 'COMMAND PAPERS', 'HANSARD', 'VOTES AND PROCEEDINGS' DAN PERTANYAAN-PERTANYAAN BUKAN LISAN YANG DIBENTANG PADA 19 MEI 2025	

SARAWAK
DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK KESEMBILAN BELAS

Penyata Rasmi

MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEEMPAT

Isnin, 19 Mei 2025

Dewan bermesyuarat di Petra Jaya, Kuching pada pukul 10.14 pagi

HADIR

Bil.	Nama	Konstituensi
1.	Yang Berhormat Tan Sri Datuk Amar Haji Mohamad Asfia bin Awang Nasar P.S.M., D.A., P.N.B.S., D.S.A.P., D.I.M.P., P.B.K., P.C.E. (Emas) <i>Speaker Dewan Undangan Negeri Sarawak</i>	
2.	Yang Berhormat Dato Haji Idris bin Haji Buang P.S.B.S., D.I.M.P., A.M.N., P.B.S., A.B.S., P.C.D., P.J.P.N., P.T.E. <i>Timbalan Speaker Dewan Undangan Negeri Sarawak</i>	<i>N.16 Muara Tuang</i>
3.	Yang Amat Berhormat Datuk Patinggi Tan Sri (Dr) Abang Haji Abdul Rahman Zohari bin Tun Datuk Abang Haji Openg D.P., P.M.N., D.A., P.N.B.S., J.B.S., P.C.E., P.S.N.B., S.P.D.K. <i>Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kewangan dan Ekonomi Baru</i> <i>Menteri Sumber Asli dan Pembangunan Bandar</i> <i>Menteri Tenaga dan Kelestarian Alam Sekitar</i>	<i>N.26 Gedong</i>
4.	Yang Berhormat Datuk Amar Douglas Uggah Embas D.A., P.N.B.S., P.G.B.K., P.C.E. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kewangan dan Ekonomi Baru Kedua</i> <i>Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan</i>	<i>N.37 Bukit Saban</i>
5.	Yang Berhormat Datuk Amar Haji Awang Tengah bin Ali Hasan D.A., P.N.B.S., P.G.B.K., A.M.N. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Sumber Asli dan Pembangunan Bandar Kedua</i> <i>Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan</i>	<i>N.82 Bukit Sari</i>
6.	Yang Berhormat Datuk Amar Dr Sim Kui Hian D.A., P.N.B.S., P.J.N., P.B.E. <i>Timbalan Premier Sarawak</i> <i>Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan</i>	<i>N.14 Batu Kawah</i>
7.	Yang Berhormat Dato Sri Hajah Fatimah Abdullah P.N.B.S., P.G.B.K., P.C.E. <i>Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti</i>	<i>N.56 Dalat</i>
8.	Yang Berhormat Dato Sri Dr Stephen Rundi anak Utom P.N.B.S., P.J.N., A.B.S., P.B.E., P.C.E. <i>Menteri Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah</i>	<i>N.69 Kemena</i>

9. Yang Berhormat Dato Sri Haji Abdul Karim Rahman Hamzah
P.N.B.S., P.G.B.K., P.B.S., P.B.E.
Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan
Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan N.15 Asajaya
10. Yang Berhormat Dato Sri Lee Kim Shin
P.N.B.S., P.J.N., K.M.N., P.B.S., P.P.B., B.B.S., P.B.E.
Menteri Pengangkutan N.75 Senadin
11. Yang Berhormat Dato Sri John Sikie anak Tayai
P.N.B.S., P.J.N., P.B.S., P.B.E.
Menteri di Jabatan Premier N.60 Kakus
12. Yang Berhormat Dato Sri Haji Julaihi bin Haji Narawi
P.N.B.S., P.G.B.K., P.B.S., K.M.N., P.P.D., P.B.E.
Menteri Utiliti dan Telekomunikasi N.27 Sebuyau
13. Yang Berhormat Dato Sri Roland Sagah Wee Inn
P.N.B.S., P.G.B.K., J.B.K., P.B.S., P.B.E.
Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat N.20 Tarat
14. Yang Berhormat Datuk Gerawat Gala
P.G.B.K., P.S.B.S., P.B.K.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Buruh, Imigresen dan Pemantauan Projek) N.78 Mulu
15. Yang Berhormat Datuk Francis Harden anak Hollis
P.G.B.K., P.B.S., A.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (Pembangunan Bakat) N.32 Simanggang
16. Yang Berhormat Datuk Dr Jerip anak Susil
P.G.B.K., A.M.N., P.B.E.
Timbalan Menteri Pengangkutan (Penerbangan dan Jalan Raya) N.19 Mambong
17. Yang Berhormat Datuk Liwan Lagang
P.J.N., P.P.N., K.M.N., J.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri Utiliti dan Telekomunikasi (Telekomunikasi) N.65 Belaga
18. Yang Berhormat Datuk Hajah Rosey binti Haji Yunus
P.G.B.K., J.B.K., P.P.B., P.P.S., P.T.E., P.B.E.
Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (Pembangunan Wanita dan Kanak-Kanak) N.71 Bekenu
19. Yang Berhormat Datuk Haji Len Talif Salleh
P.G.B.K., D.J.B.S., P.B.K., P.P.B.
Timbalan Menteri Perancangan Bandar, Pentadbiran Tanah dan Alam Sekitar N.41 Kuala Rajang
20. Yang Berhormat Datuk Dr Haji Abdul Rahman bin Haji Junaidi
P.G.B.K., J.B.S., A.B.S., P.B.E.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Penyelaras Projek untuk Agensi Pembangunan Wilayah, Dewan Bandaraya Kuching Utara dan Hal Ehwal Islam) N.4 Pantai Damai

21. Yang Berhormat Datuk Hajah Sharifah Hasidah binti Sayeed Aman Ghazali
P.G.B.K., P.T.E., J.B.S.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Undang-undang, MA63 dan Hubungan Negeri-Persekutuan) N.7 Samariang
22. Yang Berhormat Datuk Dr Malcolm Mussen anak Lamoh
P.G.B.K., P.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan N.34 Batang Ai
23. Yang Berhormat Datuk Dr Haji Abdul Rahman bin Haji Ismail
P.G.B.K., A.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Industri Makanan, Komoditi & Pembangunan Wilayah (Industri Makanan) N.79 Bukit Kota
24. Yang Berhormat Datuk Dr Haji Annuar bin Rapa'ee
P.G.B.K., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (Pengajian Tinggi dan Inovasi) N.55 Nangka
25. Yang Berhormat Datuk Dr Penguang Manggil
P.G.B.K., D.J.B.S., K.M.N., P.P.C., P.P.B., P.P.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (Kerajaan Tempatan) N.76 Marudi
26. Yang Berhormat Datuk Abdullah bin Haji Saidol
P.G.B.K., K.M.N., J.B.K., P.T.E.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Hal Ehwal Korporat dan Unit Komunikasi Awam Sarawak) N.42 Semop
27. Yang Berhormat Datuk Sebastian Ting Chiew Yew
P.J.N., D.I.M.P., A.B.S.
Timbalan Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan (Pelancongan) N.73 Piasau
28. Yang Berhormat Datuk Ir. Aidel bin Lariwoo
P.G.B.K., P.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan (Pembangunan Infrastruktur) N.24 Sadong Jaya
29. Yang Berhormat Datuk Dr Ripin bin Lamat
P.G.B.K., J.B.K., K.M.N., P.T.E.
Timbalan Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan (Pembangunan Usahawan) N.72 Lambir
30. Yang Berhormat Datuk Dr Haji Hazland bin Abang Hipni
P.G.B.K., K.M.N., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Tenaga dan Kelestarian Alam Sekitar N.5 Demak Laut
31. Yang Berhormat Datuk Maclaine Ben @ Martin Ben
P.G.B.K., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Industri Makanan, Komoditi & Pembangunan Wilayah (Komoditi & Pembangunan Wilayah) N.22 Kedup

32. Yang Berhormat Datuk Ricky @ Mohammad Razi bin Sitam
P.G.B.K., K.M.N., J.B.S., P.T.E.
Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Kanak-Kanak dan Kesejahteraan Komuniti (Kesejahteraan Komuniti) N.35 Saribas
33. Yang Berhormat Dato Henry Harry anak Jinep
P.S.B.S., A.B.S.
Timbalan Menteri Pengangkutan (Sungai dan Laut) N.2 Tasik Biru
34. Yang Berhormat Dato' Murshid DiRaja Dr Juanda bin Jaya
P.G.B.K., DATO' MURSHID DIRAJA, S.S.P.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Integriti dan Ombudsman) N.44 Jemoreng
35. Yang Berhormat Dato Gerald Rentap Jabu
P.S.B.S., A.B.S., P.P.N., J.B.K.
Timbalan Menteri Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan (Pembangunan Belia dan Sukan) N.36 Layar
36. Yang Berhormat Dato Majang anak Renggi
P.S.B.S., P.B.K., A.B.S.
Timbalan Menteri Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan (Pembangunan Pelabuhan) N.70 Samalaju
37. Yang Berhormat Datuk Jefferson Jamit anak Unyat
P.G.B.K., B.B.S., P.B.S., K.M.N., J.B.S.
Timbalan Menteri di Jabatan Premier (Undang-undang dan Adat Bumiputera) N.63 Bukit Goram
38. Yang Berhormat Datuk Michael Tiang Ming Tee
P.G.B.K., P.B.S.
Timbalan Menteri Kesihatan Awam, Perumahan dan Kerajaan Tempatan (Kesihatan Awam dan Perumahan) N.54 Pelawan
39. Yang Berhormat Dato Ibrahim bin Baki
A.B.S., J.B.S., P.S.B.S.
Timbalan Menteri Utiliti (Sarawak Energy Berhad dan PETROS) N.8 Satok
40. Yang Berhormat Dato Sri Tiong King Sing
P.J.N., P.N.B.S., D.P.M.K., D.P.M.K., S.S.S.A., D.S.S.A., J.P. N.52 Dudong
41. Yang Berhormat Dato' Sri Huang Tiong Sii
P.G.B.K., D.I.M.P., S.S.A.P. N.45 Repok
42. Yang Berhormat Dato Fazzrudin bin Haji Abdul Rahman
P.S.B.S., J.B.K., P.B.S. N.6 Tupong
43. Yang Berhormat Tan Sri William Mawan anak Ikom
P.S.M., P.N.B.S., P.G.B.K., A.M.N., P.B.S., P.P.D. (Emas) N.47 Pakan
44. Yang Berhormat Datuk Mong anak Dagang
P.G.B.K., J.M.N., P.B.S., P.P.D., P.B.K., P.B.E. N.31 Bukit Begunan
45. Yang Berhormat Dato Paulus Palu Gumbang
P.S.B.S., A.M.N., P.B.S., J.B.K., P.T.E. N.80 Batu Danau
46. Yang Berhormat Dato Dennis Ngau
P.S.B.S., J.B.S., P.B.S., P.T.E., B.B.S. N.77 Telang Usan

47.	Yang Berhormat Tuan Haji Razaili bin Haji Gapor
P.T.E., P.B.S.	<i>N.29 Beting Maro</i>
48.	Yang Berhormat Encik Chong Chieng Jen	<i>N.9 Padungan</i>
49.	Yang Berhormat Puan Violet Yong Wui Wui	<i>N.10 Pending</i>
50.	Yang Berhormat Encik See Chee How	<i>N.11 Batu Lintang</i>
51.	Yang Berhormat Datuk Ding Kuong Hiing
P.J.N., A.B.S.	<i>N.46 Meradong</i>
52.	Yang Berhormat Dato Ir. Lo Khare Chiang
P.S.B.S., B.B.S., J.B.K.	<i>N.13 Batu Kitang</i>
53.	Yang Berhormat Dato Mohd Chee bin Kadir
P.S.B.S., A.B.S., P.B.S., P.J.P.N., J.B.S.	<i>N.40 Kabong</i>
54.	Yang Berhormat Encik Wilson Nyabong anak Ijang
A.M.N., K.M.N., J.B.S.	<i>N.61 Pelagus</i>
55.	Yang Berhormat Dato Sri Wong Soon Koh
P.N.B.S., P.G.B.K., A.B.S., P.C.E.	<i>N.53 Bawang Assan</i>
56.	Yang Berhormat Encik Miro anak Simuh
P.B.S.	<i>N.18 Serembu</i>
57.	Yang Berhormat Encik John anak Ilus
P.B.S., A.P.S.	<i>N.23 Bukit Semuja</i>
58.	Yang Berhormat Encik Awla bin Dris
P.B.S., A.B.S.	<i>N.25 Simunjan</i>
59.	Yang Berhormat Ir. Christopher Gira @ Gira anak Sambang
P.B.K.	<i>N.59 Tamin</i>
60.	Yang Berhormat Encik Rolland Duat anak Jubin	<i>N.48 Meluan</i>
61.	Yang Berhormat Encik Abdul Yakub bin Haji Arbi
B.B.S., A.B.S., K.M.N., J.B.K.	<i>N.58 Balingian</i>
62.	Yang Berhormat Encik Safiee bin Haji Ahmad
J.B.K., P.P.B.	<i>N.43 Daro</i>
63.	Yang Berhormat Encik Kennedy Chukpai Ugon
J.B.S., P.P.N., A.B.S.	<i>N.66 Murum</i>
64.	Yang Berhormat Encik Allan Siden Gramong
P.B.S., A.B.S.	<i>N.50 Machan</i>
65.	Yang Berhormat Datuk Hamzah bin Haji Brahim
A.M.N., P.M.W.	<i>N.17 Stakan</i>
66.	Yang Berhormat Encik Adam Yii Siew Sang
A.B.S.	<i>N.74 Pujut</i>

67.	Yang Berhormat Puan Dayang Noorazah bte Awang Sohor P.B.S.	N.28 Lingga
68.	Yang Berhormat Dr Simon Sinang @ Sinang anak Bada A.B.S., P.B.S., K.M.N.	N.21 Tebedu
69.	Yang Berhormat Encik Billy anak Sujang P.B.S., P.P.B.	N.1 Opar
70.	Yang Berhormat Encik Azizul Annuar bin Pehin Sri Haji Adenan P.B.S.	N.3 Tanjong Datu
71.	Yang Berhormat Encik Yap Yau Sin P.B.S., K.M.N.	N.12 Kota Sentosa
72.	Yang Berhormat Tuan Haji Mohamad bin Duri P.B.K., A.B.S.	N.38 Kalaka
73.	Yang Berhormat Encik Johnichal Rayong anak Ngipa J.B.S., P.T.E.	N.33 Engkilili
74.	Yang Berhormat Encik Baru Bian	N.81 Ba'Kelalan
75.	Yang Berhormat Encik Friday anak Belik A.B.K., P.P.S., P.P.B., P.B.K., P.P.C.	N.39 Krian
76.	Yang Berhormat Encik Anyi anak Jana P.B.K.	N.49 Ngemah
77.	Yang Berhormat Encik Chieng Jin Ek P.B.S.	N.51 Bukit Assek
78.	Yang Berhormat Encik Royston bin Valentine J.B.K., A.B.S.	N.57 Tellian
79.	Yang Berhormat Encik Lidam anak Assan P.B.S.	N.62 Katibas
80.	Yang Berhormat Encik Nicholas Kudi anak Jantai P.B.S.	N.64 Baleh
81.	Yang Berhormat Encik Johnny Pang Leong Ming P.B.S.	N.68 Tanjong Batu
82.	Yang Berhormat Encik Iskandar bin Turkee	N.67 Jepak

TIDAK HADIR

(Kebenaran di bawah Peraturan Mesyuarat 81)

Bil.	Nama	Konstituensi
1.	Yang Berhormat Datuk Snowdan Lawan P.G.B.K., A.M.N., P.T.E. <i>Timbalan Menteri Pelancongan, Industri Kreatif dan Seni Persembahan (Industri Kreatif dan Seni Persembahan)</i>	N.30 Balai Ringin

TURUT HADIR

1. Encik Nur Azhar bin Bujang
Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak
2. Encik Abang Mohammad Adib bin Abang Sallehadin
Pemangku Timbalan Setiausaha Dewan Undangan Negeri Sarawak
3. ASP. Mohd Nur Fitri bin Mohd Idrus
Bentara Mesyuarat
4. Inspektor Eldino Erick Joss
Bentara Mesyuarat
5. Encik Encik Nizle anak Junep
Bentara Mesyuarat
6. Encik Muhaimin Naqib bin Narudin
Bentara Mesyuarat
7. Encik Bryan Hansen anak Wennedy
Bentara Mesyuarat
8. Encik Abang Mohd Azamuddin bin Abang Yahya
Bentara Mesyuarat

PETUGAS PERSIDANGAN

PEGAWAI UNDANG-UNDANG DAN PEMBACA PRUF

1. Encik Syed Rezif Afham bin Wan Alwi *Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak*
2. Cik Vanessa anak Jawa *Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak*

PEMBACA PRUF

1. Encik Nasir bin Hamid *Dewan Bahasa dan Pustaka Negeri Sarawak*
2. Puan Saidatul Faiqah binti Samasu *Dewan Bahasa dan Pustaka Negeri Sarawak*

JURUTRENGKAS

1. Puan Sharlina binti Mushar *Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri*
2. Puan Malin anak Arit *Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri*
3. Puan Meri Sabas *Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)*
4. Puan Noorina binti Hamdan *Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)*
5. Puan Doris anak Francis Harris *Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)*
6. Puan Ratna Airnwati binti Haji Md. Junaidi *Perbadanan Pembangunan Perumahan*
7. Puan Sabtuyah binti Adeng *Perbadanan Pembangunan Perumahan*
8. Puan Nori Othman *Perbadanan Pembangunan Perumahan*
9. Puan Zuriawati binti Mohd Laili *Pustaka Negeri Sarawak*
10. Encik Mohd Alfadger bin Tuah *Pejabat Residen Bahagian Kuching*
11. Puan Dalina binti Dalil *Jabatan Kerja Raya Sarawak (JKR)*
12. Puan Noor Afifah binti Bahaudin *Kementerian Utiliti dan Telekomunikasi Sarawak*
13. Puan Dayang Duraiza binti Haji Awang Jangka *Lembaga Sumber Asli & Alam Sekitar Sarawak*
14. Puan Anieta Sylvester Pungga *Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak*
15. Puan Juliana Lugom *Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak*
16. Puan Rosemary Langub *Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak*
17. Puan Leidiana binti Azahari *Pejabat Timbalan Menteri di Jabatan Premier Sarawak (Penyelaras Projek untuk Agnesi Pembangunan Wilayah, Dewan Babdaraya Kuching Utara dan Hal Ehwal Islam)*

18.	Puan Azah Mohamad Jally	<i>Kementerian Infrastruktur dan Pembangunan Pelabuhan Sarawak</i>
19.	Puan Nur Izzatul Fatihah Abdullah	<i>Kementerian Belia, Sukan dan Pembangunan Usahawan Sarawak</i>
20.	Puan Rosline anak Dominic Maon	<i>Kementerian Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat Sarawak (MEITD)</i>
21.	Puan Nurhaida binti Amin	<i>Jabatan Penyiaran Kawasan Sarawak, Jabatan Penyiaran Negeri Sarawak</i>
22.	Puan Valarie Jane anak Aitman	<i>Pejabat Pembangunan Persekutuan Negeri Sarawak, Unit Penyelarasan Pelaksanaan, Jabatan Perdana Menteri</i>
23.	Puan Margaret anak Francis Bohui	<i>Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak</i>

JURURAKAM PERSIDANGAN

1.	Puan Nordiana binti Rabaee	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
2.	Encik Hussein bin Shuini	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
3.	Encik Voon Choon Chan	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
4.	Puan Siti Nazilafatullaini binti Sukri	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>
5.	Encik Fareez Azizi bin Zakeria	<i>Jabatan Penyiaran Sarawak</i>

JURUCETAK

1.	Encik Mohd. Nor Majidi Bin Marekan	<i>Percetakan Nasional Malaysia Berhad</i>
2.	Encik Gabriel Jimmy	<i>Percetakan Nasional Malaysia Berhad</i>

JURUTEKNIK IT

1.	Encik Hibatullah Malek	<i>SAINS</i>
2.	Encik Salihin bin Abu Seman	<i>SAINS</i>

MESSENGER

1.	Encik Mohamad Zahari bin Hamden	<i>Jabatan Agama Islam Sarawak</i>
2.	Encik Helmy bin Abdul Rahman	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
3.	Encik Shah Riwandu Sia bin Ridzuan	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
4.	Encik Mohammad Zaidi bin Rambli	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
5.	Encik Lawrence Encharang	<i>Jabatan Pertanian Sarawak</i>
6.	Encik Mohamed Nazeerudin bin Gulam Mohamed	<i>Kementerian Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah Sarawak</i>
7.	Encik Fadillah bin Lokman	<i>Jabatan Tanah dan Survei Bahagian Kuching</i>
8.	Encik Addison anak Fredrick	<i>Jabatan Tanah dan Survei Bahagian Kuching</i>

SEKRETARIAT PERSIDANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK

1. Tuan Haji Abang Zaabar bin Abang Ballia
2. Cik Noria binti Suut
3. Puan Nur Azira binti Abdul Kadir
4. Encik Nurkhairudin bin Osen
5. Puan Rabiah binti Abdul Kadir
6. Puan Aisha Parveen binti Badron
7. Cik Genang anak Timbung
8. Puan Siti Norhiza binti Mohammad Yusri
9. Puan Hanisah Abdullah
10. Cik Siti Halimah binti Mohamad Nawawi
11. Puan Hasfarini binti Hassim
12. Cik Nurhaffizah Abdullah
13. Puan Natasha Nadia binti Mohd. Saidi
14. Puan Angela Lisa anak Mathew Linol

15. Encik Felix Aaron anak Michael
16. Puan Calista Abbie anak Sapa @ Patrick Sapa
17. Cik Sharina binti Sopian
18. Encik Mohamad Asyrul
19. Puan Norziana binti Haji Ahmad
20. Encik Mohd Hasfia bin Abdullah
21. Puan Nur Eliana Abdullah
22. Puan Nazmah binti Darham
23. Puan Tracy Lyana anak Bana
24. Encik Mohd Zulkhairi bin Mohammad Hejemi
25. Puan Jasmine Sinja anak Robinson
26. Cik Parcelia Renyelia anak Pamg
27. Cik Nur Zafirah binti Affendy Michael
28. Puan Deidre anak Wilson
29. Encik Muhammad Elliyas bin Matali
30. Cik Siti Nur Marsitah binti Abdullah
31. Puan Nur Amira Lystiani binti Poniman
32. Encik Alwie bin Haji Ali
33. Cik Hawa binti Morsad
34. Encik Razali bin Awi
35. Puan Nora binti Atem
36. Encik Zahari bin Bolhi
37. Encik Lukas Jammany anak Kated
38. Encik Hazrin Syah bin Hamzah
39. Encik Salman bin Jaya
40. Encik Romzi bin Bujang
41. Encik Musa bin Julai
42. Puan Suraya binti Hamden
43. Puan Noraisah binti Ahmad
44. Cik Siti Zalilah binti Samsawi
45. Encik Iz Mohd. Haiqal Hakeem bin Mahamud

PELAJAR PRAKTIKAL

1. Nur Azmina Izzatulrazan Ibrahim
2. Mohammad Amir bin Mohammad Zamri
3. Mohamad Aswan bin Ismail

(Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.14 pagi)

[Tuan Speaker mempengerusikan Mesyuarat]

DOA

PERISYTIHARAN PERSIDANGAN PERLEMBAGAAN NEGERI SARAWAK

**PERISYTIHARAN MESYUARAT PERTAMA BAGI PENGGAL KEEMPAT
PERSIDANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK YANG KE-19**

OLEH YANG TERUTAMA, TUN PEHIN SRI DR. HAJI WAN JUNAIDI BIN TUANKU JAAFAR YANG DI-PERTUA NEGERI SARAWAK Darjah Kebesaran Seri Maharaja Mangku Negara (S.M.N), Darjah Utama Yang Amat Mulia Satria Bintang Sarawak (S.B.S), Darjah Yang Mulia Setia Mahkota Malaysia Panglima Setia Mahkota (P.S.M), Darjah Utama Yang Amat Mulia Bintang Sarawak Panglima Negara Bintang Sarawak (P.N.B.S), Darjah Gemilang Seri Melaka (D.G.S.M), Darjah Yang Mulia Jasa Negara Panglima Jasa Negara (P.J.N), Darjah Yang Mulia Setia Mahkota Malaysia Johan Setia Mahkota (J.S.M), Darjah Utama Yang Amat Mulia Bintang Sarawak Johan Bintang Sarawak (J.B.S), Darjah Utama Yang Amat Mulia Bintang Sarawak Pegawai Bintang Sarawak (P.B.S), Pingat Pemacu Cemerlang Jubli Intan (P.P.C.J.I) (Emas), Yang di-Pertua Negeri Sarawak.

BAHAWASANYA, adalah diperuntukkan oleh Perkara 21(1) Perlembagaan Negeri Sarawak bahawa Yang di-Pertua Negeri boleh memanggil dari semasa ke semasa Dewan Undangan Negeri.

MAKA, OLEH YANG DEMIKIAN, SAYA, TUN PEHIN SRI DR. HAJI WAN JUNAIDI BIN TUANKU JAAFAR, Yang di-Pertua Negeri Sarawak, pada menjalankan kuasa-kuasa yang diberikan kepada saya sebagaimana disebut di atas, **ADALAH DENGAN INI MEMANGGIL** Dewan Undangan Negeri untuk bersidang pada 19 haribulan Mei 2025 jam 9.00 pagi di Dewan Mesyuarat, Bangunan Dewan Undangan Negeri Sarawak, Petra Jaya, Kuching.

DIPERBUAT di bawah tandatangan saya dan Mohor Besar Kerajaan Negeri Sarawak pada 10 haribulan April 2025.

PEMASYHURAN DARIPADA TUAN SPEAKER

Tuan Speaker: Bismillahrahmanirrahim, Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh. Selamat pagi dan Salam sejahtera. Ahli-ahli Yang Berhormat, dif-dif kenamaan, tuan-tuan dan puan-puan. Bersyukur kita ke hadrat Illahi kerana dengan limpah kurnia-Nya, maka kita dapat berjumpa di Mesyuarat Pertama bagi Penggal Keempat Dewan Undangan Negeri Ke-19. Saya mengucapkan selamat datang dan terima kasih atas kehadiran Ahli-ahli Yang Berhormat ke persidangan kali ini dan kepada semua yang hadir pada hari ini.

Persidangan kita akan berlangsung selama lapan (8) hari, mulai hari ini, Isnin 19 hingga 28 Mei 2025 kecuali Sabtu, 24 Mei 2025 dan Ahad, 25 Mei 2025. Semoga kita dapat bersidang dalam suasana yang muhibah dan penuh tatatertib.

Ahli-ahli Yang Berhormat dan sidang Dewan sekalian, bagi pihak Dewan yang mulia ini, saya mengucapkan setinggi-tinggi tahniah kepada Yang Amat Berhormat Datuk Patinggi Tan Sri Dr. Abang Haji Abdul Rahman Zohari bin Tun Datuk Abang Haji Openg, Premier Sarawak dan Ahli Dewan Undang Negeri N. 26 Gedong atas pelantikan beliau sebagai Yang di-Pertua Pertubuhan Kebajikan Islam Malaysia (PERKIM) yang baharu pada Sabtu, 10 Mei 2025 yang lepas. Semoga Yang Amat Berhormat Premier akan terus memberi khidmat bakti yang cemerlang dan gemilang kepada PERKIM.

Ahli-ahli Yang terhormat dan sidang Dewan sekalian, bagi pihak Dewan yang mulia ini, saya mengucapkan setinggi-tinggi tahniah kepada Yang Berhormat Dato Haji Ibrahim bin Haji Baki, Ahli

Yang Berhormat bagi N.8 Satok atas pelantikan beliau sebagai Timbalan Menteri Utiliti (Sarawak Energy Berhad dan PETROS), pada 17 Mei 2025 yang lepas.

Ahli-ahli Yang Berhormat dan sidang Dewan sekalian, bagi pihak Dewan yang mulia ini saya ingin mengucapkan takziah kepada keluarga Allahyarham Tun Abdullah Ahmad Badawi, mantan Perdana Menteri yang telah meninggal dunia pada 14 April 2025 dan keluarga mendiang Datuk Amar Dominic Andrew Dago anak Randan, mantan Ahli Dewan Undangan Negeri bagi kawasan Ulu Sadong yang telah meninggal dunia pada 15 Mei 2025. Bagi menghormati Allahyarham dan mendiang, marilah kita sama-sama berdiri dan menghadaikan Al-fatihah untuk Allahyarham Tun dan bertafakur selama seminit.

(Bertafakur selama satu minit)

Ahli-ahli Yang Berhormat, I have granted leave of absence under Standing Order 81 to Yang Berhormat Datuk Snowdan Lawan, Deputy Minister for Creative Industry and Performing Arts Sarawak and Honourable Member for N3.0 Balai Ringin for today's sitting until 23rd May 2025.

Ahli-ahli Yang Berhormat dan sidang Dewan yang dihormati sekalian, sukacita saya memaklumkan bahawa Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak akan hadir untuk menyampaikan ucapan kepada sidang Dewan pada pagi ini. Dengan itu, saya menangguhkan mesyuarat Dewan sebentar untuk membolehkan saya mengiringi keberangkatan masuk Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Fauziah binti Mohd. Sanusi ke dalam Dewan.

(Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 10.25 pagi)

[Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Fauziah binti Mohd. Sanusi, diiringi oleh Tuan Speaker, Timbalan Speaker, Setiausaha Dewan, Timbalan Setiausaha Dewan dan Bentara Mesyuarat masuk ke Dewan Mesyuarat]

(Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.34 pagi)

UCAPAN TUAN YANG TERUTAMA YANG DI-PERTUA NEGERI SARAWAK TUN PEHIN SRI DR. HAJI WAN JUNAIDI BIN TUANKU JAAFAR

Bismillahirrahmanirrahim. Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh. Tuan Speaker, Yang Amat Berhormat Premier, Ahli-ahli Yang Berhormat, Tuan-Tuan dan Puan-Puan. Alhamdulillah, kita bersyukur kerana dapat bersama lagi pada Istiadat Pembukaan Persidangan Pertama bagi Penggal Keempat Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas pada hari ini. Saya berharap sesi persidangan ini berlangsung dalam suasana tertib, berhemah dan dengan semangat penuh harmoni untuk membawa Sarawak ke arah kemajuan dan pembangunan yang lebih inklusif, berdaya saing dan mampan.

Ucapan Takziah kepada Keluarga Mantan Perdana Menteri Yang Kelima

Tuan Speaker, sebelum saya meneruskan ucapan pembukaan ini, ingin saya menzahirkan ucapan takziah kepada keluarga Almarhum Tun Abdullah Ahmad Badawi, Mantan Perdana Menteri Malaysia yang Ke-5 yang telah kembali ke rahmatullah pada 14 April 2025 bersamaan dengan 15 Syawal 1446 Hijrah. Marilah kita sama-sama doakan semoga roh Almarhum dicucuri Rahmat oleh Allah Subhanahu Wa Ta'ala dan ditempatkan di kalangan orang-orang yang beriman dan beramal soleh.

Almarhum Tun Abdullah Ahmad Badawi merupakan pemimpin yang berfikiran jauh dan prihatin terhadap kesejahteraan rakyat. Semasa kepimpinan Almarhum, lima koridor pembangunan

ekonomi di Malaysia telah dilancarkan. Salah satu daripadanya adalah *Sarawak Corridor of Renewable Energy* atau SCORE pada 11 Februari 2008.

Penubuhan SCORE telah berjaya menarik banyak pelaburan asing dan domestik, khususnya di Taman Perindustrian Samalaju yang menyediakan banyak peluang pekerjaan dan ekonomi kepada rakyat Sarawak. Sesungguhnya pemergian Almarhum merupakan kehilangan besar kepada rakyat Malaysia. Sumbangan Almarhum kepada pembangunan negara dan Sarawak khususnya amatlah tidak ternilai dan akan sentiasa kita kenang.

Ucapan Tahniah atas Pelantikan sebagai Timbalan Menteri Utiliti

Tuan Speaker, pada kesempatan ini juga, saya ingin merakamkan ucapan tahniah kepada Yang Berhormat Ahli Dewan Undangan Negeri bagi N.8 Satok di atas pelantikan beliau sebagai Timbalan Menteri Utiliti yang bertanggungjawab terhadap hal ehwal Sarawak Energy Berhad (SEB) dan Petroleum Sarawak Berhad (PETROS). Saya yakin dengan latar belakang dan pengalaman yang luas, beliau akan menjalankan amanah ini dengan penuh dedikasi dan tanggungjawab. Saya percaya pelantikan ini merupakan langkah strategik Kerajaan Sarawak di bawah kepimpinan Yang Amat Berhormat Premier untuk menangani cabaran semasa di peringkat tempatan, nasional dan global.

Isu dan Cabaran Semasa

Tuan Speaker, ketidaktentuan ekonomi global akibat konflik geopolitik, revolusi teknologi, perubahan iklim, dan baru-baru ini perang tarif global sudah tentu memberi kesan kepada pertumbuhan ekonomi Sarawak. Oleh itu, saya merayu agar kita sentiasa bersedia untuk memperkukuh daya tahan ekonomi Sarawak.

Langkah proaktif yang diambil oleh Yang Amat Berhormat Premier amatlah dipuji. Usaha beliau untuk terus meneroka dan mempelbagaikan peluang ekonomi dalam bidang strategik seperti tenaga hijau, teknologi digital dan inovasi bukan hanya memenuhi keperluan domestik tetapi juga memainkan peranan penting di peringkat nasional dan global.

Syabas kepada Yang Amat Berhormat Premier kerana telah mencapai banyak kejayaan semasa lawatan kerja beliau ke Eropah baru-baru ini. Saya percaya kejayaan ini adalah hasil kerjasama strategik yang dirangka dengan teliti susulan daripada kunjungan hormat dan perbincangan beliau bersama Duta-duta dan syarikat daripada Eropah.

Antara kejayaan beliau yang membanggakan kita adalah terjalin kerjasama strategik Sarawak dengan United Kingdom dalam bidang pendidikan, penyelidikan, pembuatan, semikonduktor dan tenaga. Pencapaian Kerajaan Sarawak lancar *AI (Artificial Intelligence Based Power Converter* di United Kingdom baru-baru ini mencerminkan keupayaan anak-anak Sarawak dalam bidang kecerdasan buatan (AI) dan transformasi digital.

Beliau juga telah berjaya meningkatkan kerjasama strategik bagi meneroka potensi menjadikan Sarawak sebagai hab aeroangkasa baharu di Rantau Asia Pasifik hasil lawatan kerja beliau ke ibu pejabat *Avions de Transport Regional* (Regional Transport Aircraft (ART)) dan Airbus di Toulouse, Perancis.

Saya yakin, usaha ini akan mengurangkan kebergantungan kita terhadap sumber semula jadi, mempelbagaikan aktiviti ekonomi dan meningkatkan nilai tambah serta membuka ruang pertumbuhan ekonomi baharu yang mampan dan inklusif selaras dengan aspirasi Strategik Pembangunan Pasca Covid-19 2030.

Tuan Speaker, seiring dengan pembangunan semasa, usaha Kerajaan Sarawak membangunkan sumber Tenaga Boleh Baharu amatlah bertepatan. Ini bukan hanya sebagai langkah menangani kesan perubahan iklim malah mampu menjadikan Sarawak sebagai, *"The*

Battery of ASEAN". Ianya juga menyokong usaha *ASEAN Power Grid* untuk membekalkan tenaga bersih di rantau ini.

Saya berbangga dengan pencapaian penting Kerajaan Sarawak dalam peralihan tenaga hijau berasaskan sumber gas asli. Antaranya, Sarawak Petchem telah berjaya mengeksport *methanol* pertama ke negara China pada awal tahun ini. Kejayaan ini diteruskan dengan pelancaran Projek Methanol Hijau bagi meningkatkan kapasiti pengeluaran bahan api rendah karbon secara mampan.

Saya juga gembira kerana Sarawak kini memulakan langkah pengurusan sisa buangan yang merangkumi penjaan tenaga atau dikenali sebagai *waste to energy*. Saya yakin usaha ini akan meningkatkan pengurusan sisa yang lebih mampan dan menjana pendapatan kepada Sarawak.

Pembangunan Modal Insan dan Pendidikan

Tuan Speaker, evolusi teknologi yang pesat berkembang ini memerlukan modal insan yang berkemahiran, fleksibel dan responsif terhadap perubahan dalam keperluan industri. Oleh itu, saya amat menghargai kesungguhan Kerajaan Sarawak dalam memperkasakan ketersediaan modal insan di semua peringkat. Penubuhan beberapa sekolah antarabangsa dan institusi pendidikan tinggi milik Kerajaan Sarawak berasaskan teknikal dan vokasional amatlah bertepatan dengan kehendak industri.

Inisiatif Kerajaan Sarawak yang turut menyediakan pendidikan tinggi percuma kepada anak-anak Sarawak, yang menuntut di universiti dan institusi pengajian tinggi milik Kerajaan Sarawak, dalam bidang terpilih mulai tahun hadapan telah banyak memberi manfaat kepada anak Sarawak. Untuk memperkukuhkan lagi pembangunan modal insan Sarawak, saya menyeru agar kerjasama yang lebih strategik dilaksanakan antara institusi pendidikan tinggi dan pihak industri. Ini penting agar pembangunan bakat modal insan dapat digarapkan secara menyeluruh dan relevan dengan keperluan semasa.

Pembangunan Infrastruktur

Tuan Speaker, komitmen Kerajaan Sarawak dalam membangunkan projek infrastruktur asas bagi memastikan pembangunan yang inklusif dan seimbang di antara kawasan bandar dan luar bandar amatlah dihargai. Projek infrastruktur asas seperti jalan raya, jambatan, bekalan elektrik dan air bersih serta telekomunikasi terus diperluaskan ke kawasan luar bandar bagi membuka potensi ekonomi untuk kesejahteraan hidup rakyat.

Pada tahun ini, kita telah menyaksikan kejayaan Kerajaan Sarawak menyiapkan beberapa jambatan utama untuk memastikan perjalanan yang lancar antara bandar dan luar bandar. Syabas saya ucapkan kepada Kerajaan Sarawak atas kejayaan menyiapkan Jambatan Marudi, Jambatan Muara Lassa, Jambatan Bintulu-Jepak dan Jambatan Batang Rajang yang telah memberi manfaat besar kepada rakyat kita.

Dengan adanya prasarana yang lengkap, saya yakin produktiviti masyarakat luar bandar dapat ditingkatkan, sekaligus memperkasa sektor pertanian, pelancongan dan perusahaan kecil dan sederhana.

Ekonomi dan Peluang Pelaburan

Tuan Speaker, Sarawak semakin menyerlah dengan pencapaian yang cemerlang sebagai sebuah wilayah yang progresif di Malaysia dari segi kestabilan politik, dasar ekonomi yang jelas dan berpandangan jauh serta pengurusan fiskal yang berhemah. Di peringkat antarabangsa, Sarawak kini semakin dikenali dan mendapat perhatian sebagai destinasi pelaburan strategik di rantau ini khususnya dalam bidang ekonomi baharu.

Saya menyokong usaha berterusan Kerajaan Sarawak untuk menarik pelaburan berkualiti tinggi dengan memanfaatkan kelebihan daya saing dan kedudukan strategik Sarawak. Ini termasuk memperkukuhkan ekosistem pelaburan melalui penambahbaikan infrastruktur asas dan perkhidmatan logistik di Sarawak. Cadangan pembinaan pelabuhan dan lapangan terbang baharu amatlah bertepatan dengan keperluan menjadikan Sarawak sebagai hab logistik serantau.

Tahniah diucapkan kepada Kerajaan Sarawak kerana telah mengambil alih Bintulu Port Authority dan syarikat penerbangan MASwings sebagai syarikat penerbangan milik Sarawak dan menubuhkan AirBorneo. Langkah strategik ini sudah pasti memperkukuhkan lagi usaha Sarawak sebagai hab logistik serantau yang mampu meningkatkan ekonomi Sarawak dalam bidang perdagangan, perindustrian dan pelancongan.

Saya menyeru agar pihak swasta untuk terlibat sama secara aktif dan menyumbang dalam usaha kerajaan melaksanakan inisiatif berimpak tinggi ini. Rakyat juga harus bersedia untuk merebut peluang pekerjaan dan perniagaan yang bakal dijana daripada program dan projek ini.

Hubungan Sarawak – Persekutuan

Tuan Speaker, saya bersyukur kerana hubungan Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Sarawak amat akrab. Banyak perkara yang telah kita selesai khususnya yang melibatkan hak dan kepentingan Sarawak. Saya yakin hubungan akrab ini juga akan memastikan Sarawak mendapat semua tuntutan yang termaktub dalam Perjanjian Malaysia 1963, Laporan *Inter-Governmental Committee* (IGC), Perlembagaan Persekutuan Malaysia dan Perlembagaan Sarawak.

Saya berharap agar semua tuntutan Sarawak dapat diselesaikan oleh Kerajaan Persekutuan dengan segera agar ianya memberi manfaat kepada Sarawak dan negara. Saya juga menyeru agar Kerajaan Persekutuan melaksanakan tanggungjawab mereka terhadap pembangunan ekonomi, sosial dan keselamatan Sarawak.

Keikhlasan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri melalui prinsip Malaysia MADANI, sudah pasti akan memberi impak yang positif kepada usaha menyemai semangat *Segulai Sejalai* ke arah pembangunan yang inklusif kepada Sarawak.

PETROS sebagai Gas Aggregator Tunggal di Sarawak

Tuan Speaker, saya bersyukur kerana Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dan Kerajaan Persekutuan telah bersetuju dengan langkah Kerajaan Sarawak untuk melantik PETROS sebagai *gas aggregator* tunggal di Sarawak, yang dibuat di bawah *Distribution of Gas Ordinance, 2016*, yang mana Kerajaan Sarawak mempunyai kuasa eksekutif dan legislatif untuk menggubal undang-undang mengenai elektrik dan pengedaran gas.

Ini adalah selaras dengan rekomendasi daripada *Inter-Governmental Committee* (IGC) *Report* 1962 yang telah dilaksanakan melalui *Borneo States (Legislative Power) Order, 1963* yang dibuat oleh Yang di-Pertuan Agong menurut Artikel 95C Perlembagaan Persekutuan. Hak perlembagaan ini haruslah dihormati untuk membolehkan PETROS melaksanakan peranannya sebagai *gas aggregator* bagi memastikan pembangunan industri gas di Sarawak terus menyumbang kepada ekonomi Sarawak dan negara.

Saya berharap kerjasama PETROS dan PETRONAS dapat dimuktamadkan dengan segera kerana ia pasti akan membawa banyak kebaikan dalam pembangunan rantai industri minyak dan gas di Sarawak untuk kemakmuran bersama.

Kestabilan Politik dan Kepimpinan Berwawasan

Tuan Speaker, kestabilan politik merupakan syarat utama kepada pembangunan yang mampan. Saya gembira keadaan politik negara kita, khususnya Sarawak berada di dalam keadaan

yang stabil. Keadaan ini menjamin pembangunan yang berterusan dan memberi keyakinan kepada pelabur untuk menanam modal mereka di Sarawak.

Saya amat bersukacita kerana Sarawak kukuh di bawah kepimpinan Yang Amat Berhormat Premier sehingga membolehkan Kerajaan Sarawak menggubal dan melaksanakan dasar yang progresif, berwawasan dan berpaksikan kepentingan rakyat. Kemakmuran sosioekonomi yang kita nikmati ini haruslah kita pelihara dengan mengekalkan kekuatan dan kestabilan politik yang kita miliki.

Oleh itu, saya menyeru agar rakyat tidak terpengaruh dengan anasir yang boleh menganggu-gugat kestabilan politik dan wawasan Sarawak ke arah ekonomi maju berpendapatan tinggi menjelang 2030.

Kesejahteraan Hidup Rakyat

Tuan Speaker, bagi berhadapan dengan kos sara hidup yang semakin meningkat, saya bersyukur kerana Kerajaan Sarawak prihatin terhadap kebajikan dan kesejahteraan rakyat yang terkesan. Banyak bantuan telah disalurkan kepada rakyat yang memerlukan seperti bantuan kebajikan, bantuan subsidi perumahan, bantuan kesihatan dan pendidikan serta bantuan keusahawanan bagi menjana pendapatan.

Saya mengucapkan syabas kepada Kerajaan Sarawak kerana telah menyediakan satu lagi inisiatif bermakna kepada rakyat yang memerlukan iaitu Sumbangan Keperluan Asas Sarawak ataupun SKAS. SKAS telah memberi impak besar kepada rakyat yang memerlukan kerana ia telah membantu mereka membeli barangan keperluan asas makanan, sekaligus mengurangkan beban mereka akibat kenaikan kos sara hidup.

Perpaduan dan Keharmonian Sosial

Tuan Speaker, Sarawak sentiasa menjadi contoh dalam memelihara dan memperkukuhkan perpaduan serta keharmonian sosial. Di wilayah yang kaya dengan kepelbagaian budaya, etnik dan agama ini, Kerajaan Sarawak telah membuktikan bahawa kesatuan dalam kepelbagaian merupakan asas kepada kestabilan dan kemajuan Sarawak.

Saya berpesan agar rakyat terus memelihara dan mengekalkan perpaduan serta keharmonian di Sarawak. Kita haruslah menghormati antara satu sama lain dan elak daripada menyentuh perkara berkaitan sensitiviti agama, kaum dan budaya masing-masing.

Pembangunan Belia, Sukan dan Persiapan Sukan SEA 2027

Tuan Speaker, pada bulan Ogos tahun lepas, kita telah menyaksikan kejayaan Kerajaan Sarawak dalam menganjurkan Sukan Malaysia, SUKMA yang Ke-21 dan keupayaan kejayaan pasukan Sarawak menjuarai temasya tersebut.

Tahniah dan syabas kepada Kerajaan Sarawak, atlet-atlet, jurulatih dan semua pihak yang telah berjaya merealisasikan pencapaian ini. Kejayaan ini bukan sahaja membuktikan bakat anak Sarawak, tetapi juga kemampuan kita menganjurkan acara sukan bertaraf kebangsaan dengan begitu cemerlang.

Dengan semangat kejayaan yang kita raih dalam penganjuran SUKMA, saya yakin Sarawak kini bersedia untuk menganjurkan satu lagi acara sukan yang lebih besar, iaitu Sukan Asia Tenggara 2027, di mana Sarawak akan menjadi tuan rumah bagi beberapa acara sukan.

Saya menyeru agar semua lapisan masyarakat termasuk kerajaan, sektor swasta, dan rakyat Sarawak, untuk bersama-sama membuat persiapan awal dan mengorak langkah yang mantap dalam menjayakan acara ini dengan penuh cemerlang.

Rancangan Malaysia Lima Tahun

Tuan Speaker, Kerajaan Sarawak telah melaksanakan program dan projek yang telah dirancang dalam Rancangan Malaysia Ke-12 (2021-2025) dengan jayanya. Syabas kepada Kerajaan Sarawak kerana program dan projek ini telah membawa banyak kebaikan kepada rakyat.

Tahun ini merupakan tahun terakhir pelaksanaan Rancangan Malaysia Ke-12 dan persiapan untuk Rancangan Malaysia Ke-13 (2026-2030). Saya yakin pelaksanaan Rancangan Malaysia Ke-13 yang akan bermula pada tahun hadapan akan terus meningkatkan pembangunan sosioekonomi rakyat ke arah Sarawak Maju Makmur 2030.

Peranan dan Pengiktirafan Sumbangan Anggota Perkhidmatan Awam

Tuan Speaker, peranan dan sumbangan anggota Perkhidmatan Awam adalah sangat penting dalam memastikan dasar dan agenda pembangunan dilaksanakan dengan cekap berkesan demi kemakmuran dan kesejahteraan rakyat. Oleh yang demikian, langkah Kerajaan Sarawak untuk menerima pakai Sistem Saraan Perkhidmatan Awam (SSPA) yang diperkenalkan oleh Kerajaan Persekutuan dan memberi elaun khas bulanan kepada anggota Perkhidmatan Awam Sarawak amatlah bertepatan.

Kerajaan Sarawak terus menyedia dan menambahbaik tempat kerja dan kuarters kediaman yang lebih selesa kepada kakitangan awam yang bertugas di seluruh Sarawak untuk meningkatkan produktiviti anggota Perkhidmatan Awam.

Tuan Speaker, sesi persidangan ini merupakan medan Ahli-ahli Yang Berhormat sebagai penggubal dasar dan undang-undang untuk berbahas bagi membentuk Sarawak yang lebih gemilang. Saya menyeru agar Ahli-ahli Yang Berhormat berbahas secara berhemah, konstruktif dan bertanggungjawab berlandaskan kepada prinsip Rukun Negara.

Kepada semua, saya ingin berpesan bahawa pelan dan perancangan yang ada sekarang ini menghalakan kepada pembangunan modal insan yang berilmuan dan bijak kerana sejarah negara telah menunjukkan yang mampu melonjak cepat pada dekad-dekad akhir ini ialah negara-negara yang *embrace meritocracy*, di mana kelulusan dan ilmu sahaja belum cukup untuk menyahut cabaran semasa jika tidak dilandaskan dengan komitmen yang tinggi, *sense of ownership, belonging* dan tugas dan tanggungjawab masing-masing *and the sense of urgency* kepada apa keperluan yang hendak dilaksanakan.

Saya ingin mengambil kesempatan ini juga untuk mengucapkan selamat menyambut Hari Gawai kepada semua masyarakat Dayak. Dan saya juga ingin mengucapkan Selamat Hari Raya Aidiladha kepada muslimin dan muslimat di mana jua berada. Dengan lafaz Bismillahirrahmannirrahim, saya dengan sukacitanya merasmikan Pembukaan Persidangan Pertama bagi Penggal Keempat Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas. Sekian, terima kasih.

[Bacaan Doa oleh Sahibul Fadilah, Imam Besar Negeri Sarawak]

Tuan Speaker: Sidang Dewan yang dihormati sekalian, bagi pihak Dewan yang mulia ini, saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan atas ucapan dan kehadiran Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar, dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Fauziah binti Mohd. Sanusi di Istiadat Pembukaan Mesyuarat Pertama bagi Penggal Keempat Dewan Undangan Negeri Kesembilan Belas pada pagi ini.

Ahli-ahli Yang Berhormat, sesi bergambar untuk semua Ahli-ahli Yang Berhormat bersama Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri akan diadakan di anjung hadapan bangunan ini sejurus selepas Majlis Jamuan Tengah Hari. Dewan akan bersidang semula pada pukul 9.00 pagi, pada esok hari, Selasa, 20 Mei 2025.

BELUM DISUNTING
19 MEI 2025

[Keberangkatan Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak, Tun Pehin Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar dan Yang Amat Berbahagia Toh Puan Datuk Patinggi Fauziah binti Mohd. Sanusi meninggalkan Dewan Mesyuarat]

(Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 11.13 pagi)

LAPORAN TAHUNAN, PENYATA KEWANGAN, 'COMMAND PAPERS', 'HANSARD', 'VOTES AND PROCEEDINGS' DAN PERTANYAAN-PERTANYAAN BUKAN LISAN YANG DIBENTANG PADA 19 MEI 2025

PREMIER SARAWAK

01/2025	Front-End Engineering Trust Fund - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
02/2025	Pustaka Negeri Sarawak – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
03/2025	Pustaka Negeri Sarawak – Laporan Tahunan Bagi Tahun 2023
04/2025	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
05/2025	Laporan Tahunan Suruhanjaya Perkhidmatan Awam Negeri Sarawak (SPANS) Bagi Tahun 2023
06/2025	Lembaga Kemajuan Bintulu (BDA) - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
07/2025	Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah (RECODA) – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
08/2025	Lembaga Amanah Yayasan Sarawak – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
09/2025	Sarawak Economic Development Corporation (SEDC) – Annual Report 2023

MENTERI KEWANGAN DAN EKONOMI BARU

10/2025	Third Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the year 2024 (Cmd. 1 of 2025)
11/2025	Memorandum on the Third Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the year 2024 (Cmd. 2 of 2025)
12/2025	Second Supplementary Estimates of Development Expenditure for the year 2024 (Cmd. 3 of 2025)
13/2025	Memorandum on the Second Supplementary Estimates of Development Expenditure for the year 2024 (Cmd. 4 of 2025)
14/2025	First Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the year 2025 (Cmd. 5 of 2025)
15/2025	Memorandum on the First Supplementary Estimates of Ordinary Expenditure for the year 2025 (Cmd. 6 of 2025)
16/2025	First Supplementary Estimates of Development Expenditure for the year 2025 (Cmd. 7 of 2025)
17/2025	Memorandum on the First Supplementary Estimates of Development Expenditure for the year 2025 (Cmd. 8 of 2025)
18/2025	Sarawak Multimedia Authority (SMA) - Audited Financial Statements for Year Ended 31 st Disember 2023
19/2025	The Financial Procedure (Contingencies and Trust Funds) (Amendment to Schedule) (No.2 & No.3) Direction 2024
20/2025	Sarawak Sovereign Wealth Future Fund – Annual Report 2024

21/2025	Sarawak Sovereign Wealth Future Fund Board – Reports and Financial Statements For The Financial Period From 27 th July 2023 To 31 st December 2024
22/2025	Sarawak Sovereign Wealth Future Fund – Reports and Financial Statements For The Financial Period From 27 th July 2023 To 31 st December 2024
23/2025	Laporan Ketua Audit Negara 3/2024
24/2025	Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak 2023

MENTERI SUMBER ASLI DAN PEMBANGUNAN BANDAR

25/2025	Sarawak Forestry Corporation (SFC) - Annual Report 2023
26/2025	Perbadanan Perhutanan Sarawak (SFC) – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
27/2025	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
28/2025	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023

MENTERI TENAGA DAN KELESTARIAN ALAM SEKITAR

29/2025	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar Sarawak – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
---------	--

MENTERI INFRASTRUKTUR DAN PEMBANGUNAN PELABUHAN

30/2025	Audited Statement of Receipt and Payment of Unallocated Stores Trust Fund Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
31/2025	Audited Statement of Account for Kuching Port Authority Group for The Year Ended 31 st December 2023
32/2025	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
33/2025	Miri Port Authority Annual Report 2023
34/2025	Samalaju Port Authority Annual Report 2023
35/2025	Laporan Tahunan Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis 2023
36/2025	Rajang Port Authority Annual Report 2023

MENTERI KESIHATAN AWAM, PERUMAHAN DAN KERAJAAN TEMPATAN

37/2025	Perbadanan Pembangunan Perumahan (HDC) – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
38/2025	Housing Development Corporation (HDC) - 2025 Budget Summary

39/2025	Majlis Bandaraya Miri - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
40/2025	Majlis Perbandaran Sibu - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
41/2025	Majlis Perbandaran Padawan - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
42/2025	Majlis Perbandaran Kota Samarahan - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
43/2025	Majlis Daerah Bau - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
44/2025	Majlis Daerah Lundu - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
45/2025	Majlis Daerah Serian - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
46/2025	Majlis Daerah Simunjan - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
47/2025	Majlis Daerah Sri Aman - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
48/2025	Majlis Daerah Lubok Antu - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
49/2025	Majlis Daerah Betong - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
50/2025	Majlis Daerah Saratok - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
51/2025	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
52/2025	Majlis Daerah Kanowit - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
53/2025	Majlis Daerah Dalat dan Mukah - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
54/2025	Majlis Daerah Marudi - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
55/2025	Majlis Daerah Subis - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
56/2025	Majlis Daerah Limbang - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
57/2025	Majlis Daerah Lawas - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
58/2025	Majlis Daerah Sarikei - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
59/2025	Majlis Daerah Maradong dan Julau - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
60/2025	Majlis Daerah Matu dan Daro - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
61/2025	Majlis Daerah Kapit - Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
62/2025	Majlis Bandaraya Kuching Selatan (MBKS) – Penyata Kewangan dan Laporan Audit Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023

MENTERI INDUSTRI MAKANAN, KOMODITI DAN PEMBANGUNAN WILAYAH

63/2025	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA) – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
---------	--

KEMENTERIAN PELANCONGAN, INDUSTRI KREATIF DAN SENI PERSEMBAHAN

64/2025	Sarawak Heritage Trust Fund – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
---------	---

MENTERI PENGANGKUTAN

65/2025	PTB Tabung Amanah Bendungan Sungai Sarawak Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
66/2025	Dana Boja dan Api – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023
67/2025	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak – Annual Report 2023

MENTERI UTILITI DAN TELEKOMUNIKASI

68/2025	Lembaga Air Kuching – Laporan Tahunan 2023
69/2025	Lembaga Air Sibu – Laporan Tahunan 2023

MENTERI PENDIDIKAN, INOVASI DAN PEMBANGUNAN BAKAT

70/2025	Sarawak Biodiversity Council's - Annual Report and Audited Financial Statement for the year ended 31 st December 2023
71/2025	Sarawak Research and Development Council (SRDC) – Penyata Kewangan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023

DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK

72/2025	Penyata Rasmi Persidangan Dewan Undangan Negeri Sarawak Mesyuarat Kedua Bagi Penggal Ketiga Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas
73/2025	Undi-Undi Dan Perjalanan Mesyuarat Dewan Undangan Negeri Sarawak Mesyuarat Kedua Bagi Penggal Ketiga Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas
74/2025	Pertanyaan-Pertanyaan Bukan Lisan Dewan Undangan Negeri Sarawak Mesyuarat Kedua Bagi Penggal Ketiga Dewan Undangan Negeri Sarawak Kesembilan Belas